

POSTANOWIENIE

Warszawa, dnia

27 IV

2023 r.

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Krystyna Pawłowicz,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej
M Sp. z o.o. z siedzibą w T o zbadanie zgodności:

1) art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 374, ze zm.)

z art. 45 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji,

2) art. 44 ust. 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393) w zakresie, w jakim „przyjmuje się, że stanowi on delegację do stosowania w toku wskazanego w nim postępowania przepisów Ustawy Kodeks Postępowania Cywilnego (Dz. U. 1964 Nr 43 poz. 296) oraz Ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. 2005 Nr 167 poz. 1398)”,

z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 7 oraz art. 79 ust. 1 w związku z art. 7 Konstytucji,

3) art. 117 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.), w zakresie zwrotu „fizyczna”,

z art. 45 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji,

- 4) art. 117 § 3 ustawy – Kodeks postępowania cywilnego

z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji,

- 5) art. 398²³ ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, w zakresie zwrotu „jako sąd drugiej instancji”,

z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 176 ust. 1 oraz art. 176 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji,

- 6) art. 118 § 5 ustawy – Kodeks postępowania cywilnego

z art. 32 ust. 1 i 2 w związku z art. 45 ust. 1, art. 31 ust. 3 zdanie ostatnie, art. 10 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 176 ust. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2, art. 79 ust. 1, art. 79 ust. 1 w związku z art. 7 oraz art. 79 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2 Konstytucji,

- 7) art. 23 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1360, ze zm.) w zakresie, w jakim „nie obejmuje on ochroną «prawa do Sądu» określonego w Art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz Art. 79 ust. 1 Konstytucji”,

z art. 32 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1, art. 31 ust. 3 zdanie ostatnie, art. 31 ust. 2 zdanie pierwsze w związku z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2 oraz art. 79 ust. 1 Konstytucji,

postanawia:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

Krystyna Pawłowicz

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej, wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 25 kwietnia 2022 r. (data nadania), M Sp. z o.o. z siedzibą w T (dalej: skarżąca) – reprezentowana przez pełnomocnika z wyboru – wystąpiła z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia w związku z następującym stanem faktycznym:

1.1. Wyrokiem z września 2017 r. (sygn. akt) Sąd Rejonowy w K oddalił powództwo skarżącego o zapłatę. Apelacja od tego orzeczenia została oddalona przez Sąd Okręgowy w K w wyroku z września 2021 r. (sygn. akt).

1.2. W związku z orzeczeniem sądu drugiej instancji skarżąca wystąpiła o ustanowienie dla niej pełnomocnika z urzędu do sporządzenia i wniesienia:

– skargi do Sądu Najwyższego o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia;

– skargi konstytucyjnej do Trybunału Konstytucyjnego.

Referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w K postanowieniem z lutego 2022 r. (sygn. akt), ustanowił dla skarżącej pełnomocnika z urzędu odnośnie do skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Z kolei referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w T , postanowieniem z stycznia 2022 r. (sygn. akt), oddalił wniosek o ustanowienie pełnomocnika do sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej; orzeczenie to zostało utrzymane w mocy postanowieniem Sądu Rejonowego w T z marca 2022 r. (sygn. akt).

2. Zdaniem skarżącej kwestionowane przepisy naruszają powołane przez nią regulacje konstytucyjne, gdyż – odpowiednio:

– umożliwiają zmianę składu orzekającego sądu cywilnego z trzech sędziów na jednego po wszczęciu postępowania – art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 374, ze zm.);

– ograniczają uzyskanie ochrony w postaci skargi konstytucyjnej poprzez ograniczenie prawa ubogich – art. 44 ust. 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393) oraz art. 117 § 2 i 3 i art. 118 § 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.; dalej: k.p.c.);

– nieprawidłowo kształtują system kontroli orzeczeń referendarza sądowego (art. 398²³ k.p.c.);

– nie zapewniają ochrony prawa do sądu, które – zdaniem skarżącej – jest dobrem osobistym (art. 23 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz. U. z 2022 r. poz. 1360, ze zm.; dalej: k.c.).

3. Zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 23 czerwca 2022 r. (którego odpis został doręczony pełnomocnikowi skarżącej 11 lipca 2022 r.) skarżąca została wezwana do poinformowania, czy od któregośkolwiek wskazanego w skardze konstytucyjnej ostatecznego orzeczenia został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia.

W sporządzonym przez pełnomocnika i wniesionym do Trybunału 18 lipca 2022 r. (data nadania) piśmie procesowym skarżąca poinformowała, że od wyroku Sądu Okręgowego w K z września 2021 r. (sygn. akt) została wniesiona skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem tego orzeczenia.

4. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 20 lutego 2023 r. (którego odpis został doręczony pełnomocnikowi skarżącej 27 lutego 2023 r.) skarżąca została wezwana do usunięcia braku formalnego skargi konstytucyjnej przez wyjaśnienie, w jakim zakresie podstawę postanowienia referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym w T z stycznia 2022 r. (sygn. akt) oraz postanowienia Sądu Rejonowego w T z marca 2022 r. (sygn. akt) stanowiły:

a) art. 117 § 2 oraz art. 118 § 5 k.p.c.,

b) art. 23 k.c.

W sporządzonym przez pełnomocnika i wniesionym do Trybunału 6 marca 2023 r. (data nadania) piśmie procesowym skarżąca podniosła, że „w skutek szykanowania jej przez normę prawną Art.117 § 2 Ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. Ustawy Kodeks Postępowania Cywilnego, która wyklucza skarżącą z zakresu beneficjentów tegoż przepisu poprzez użycie zaskarżonego zwrotu «fizyczna» – nie mogła skutecznie domagać się

„Każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji”.

Cytowany przepis znajduje się w rozdziale II Konstytucji, zatytułowanym: „Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela”. Tym samym – zachowując konsekwencję terminologiczną – zaimek „każdy”, użyty w art. 79 ust. 1 Konstytucji, należy rozumieć jako „każdy człowiek i obywatel”. Rozszerzanie zaimka „każdy” na osoby prawne lub inne podmioty niebędące „człowiekiem i obywatelem”, zgodnie z dyrektywą wykładni systemowej Konstytucji, jest nieuprawnione.

Trybunał w obecnym składzie ma świadomość tego, że w orzecznictwie sądowokonstytucyjnym od 1997 r. utrwaliło się rozszerzające rozumienie wspomnianego zaimka „każdy” – jako obejmującego nie tylko osoby fizyczne, ale także i osoby prawne; nie towarzyszy jednakże temu stanowisku wnikliwsze uzasadnienie prawne. Co więcej, problem ten nigdy nie był przedmiotem głębszej analizy Trybunału Konstytucyjnego. Przyznanie legitymacji skargowej podmiotom niemającym statusu „człowieka i obywatela” następowało niejako „automatycznie”, tytułem wcześniejszej praktyki orzeczniczej.

Orzekając w sprawie analizowanej skargi konstytucyjnej, w której skarżącą jest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Trybunał nie podziela stanowiska (prezentowanego we wcześniejszych orzeczeniach – w szczególności w wyroku z 24 lutego 1999 r., sygn. SK 4/98, OTK ZU nr 2/1999, poz. 24), że podmiotem uprawnionym do wniesienia skargi jest nie tylko osoba fizyczna, ale także i osoba prawna. Zaimek „każdy” – ze względu na tytuł rozdziału II Konstytucji – rozumieć bowiem należy jako „każdego człowieka” (por.: *Słownik języka polskiego*, t. 2, red. J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki, Warszawa 1902, s. 309; *Słownik języka polskiego PWN*, t. 1, red. M. Szymczak, Warszawa 1984, s. 906; *Mały słownik języka polskiego PWN*, red. E. Sobol, Warszawa 1999, s. 305). Nie jest przy tym argumentem prawnym okoliczność utylitarna, że rozszerzająca wykładnia art. 79 ust. 1 Konstytucji uzasadniona jest tym, iż szerokie rozumienie zaimka „każdy” „pozwala np. na nadanie dalszego biegu skardze konstytucyjnej wniesionej nie tylko przez osobę fizyczną, ale także przez osobę prawną” (tak w wyroku w sprawie SK 4/98). Nie sposób przy tej okazji nie zauważyć,

że w obowiązującej Konstytucji brak jest analogicznych do przewidzianych dla „człowieka i obywatela” procedur, które w zbliżony sposób pozwalałyby na ochronę praw podmiotów zbiorowych. Nie jest jednak dobrym rozwiązaniem w tej sytuacji wtłaczanie niejako „na siłę” podmiotów zbiorowych w procedury przewidziane dla „człowieka i obywatela”. Oznaczałoby to w praktyce pozakonstytucyjne przyznanie tym podmiotom zbiorowym *de facto* praw i wolności zastrzeżonych konstytucyjnie tylko dla „człowieka i obywatela”.

W tym stanie rzeczy – na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK – należało postanowić jak w sentencji.

Krystyna Pawłowicz

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącej przysługuje prawo do wniesienia zażalenia na niniejsze postanowienie w terminie siedmiu dni od daty jego doręczenia.